

Цетиње, 11. јануара

Тешки и опаки чвор балканске драме разријешен је: закључење мира са Турском приводи се крају.

Турска једва једном пристаје да уступи Бугарској варош Једрене, око које се у Лондону водио дуг и мучан спор. Што јој је било неминовно, да ће, свладана силом прилика, морати учинити јесенас, Порта је свршила вечерас. Погријешила је што је чекала и до вечерас, кад је биједу, коју је сама на себе навукла, могла скинути с врата у зору дана својега слома. Искусство је морало Турке научити, да им измотавања и отезања нијесу никакве користи доносила кад год им је царство било у тешкој невољи. А у овој је већ више од сто година. Могло би се рећи да је већ и на издисају. И сад је Турска заматавала свој коначни одговор у замршене кучине, док јој не подвикну сложено сва Европа: Одмах уступај Једрене. Узобиљше се чланови цариградског царског дивана, и прије но што су донијели одлуку, шта им ваља предузети за спас царства, блистателна Порта погнула је пред Европом главу.

Чекање и одуговлачење Турске у овој прилици нема се само њој уписати у кривицу. Био је неко иза њених леђа, који ју је подбадао на отпор не толико ради ње, колико ради себе. Томе суфлеру у Портину позоришту на Босфору било је много потребно да се мир међу Турском и Балканским Савезом не закључи, док он не посвршава све своје војничке и дипломатске припреме за стварање Велике Арбаније.

Сад је свршен први дио балканске драме: мир са Турском је обезбјеђен.

На реду је други дио: разрачунавање са Аустро-Угарском.

И ова држава, попут своје влашке савезнице, хоће да се у готовом наплати за неутралност у балканско-турској рату. У почетку рата усљед енергичне представке француске владе дала је Европи обавезу, да на Балкану неће тражити земљишта, другим ријечима: да ће пустити балканске краљевине да се слободно развијају и шире према успјесима својега оружја. Док је то јавно обећала, дотле је тајно већ сновала како да изигра сву Европу и преполови балканске успјехе. Чим се приближише преговори за мир, појавила се са Арбанијом. На једну нову државу на Балкану ставила је балкански натпис да би се безазлени лакше преварили, а испод натписа је црно-жута аустријска сажарина. Арбанија треба да буде једна нова тајна земља аустријске круне (Kronland). Није јој сврха да Арбанасе учини слободним, већ да од њихове отаџбине направи своје оружје. Није њој стало за слободу Арбанаса. Колико прије двије године

није ни прстом макнула да олакша судбину јадних Малисора. Арбанија и Арбанаси треба да буду нож у рукама Аустрије, која ће њиме ометати напредак и развиће Црне Горе, Србије и Грчке.

Због те Арбаније сад долази на ред други дио балканске драме, много тежи, опаснији и судбоноснији него онај први, у којем је Турска играла улогу побјеђенога.

Видјеће се, ко ће у овој другој дијелу побједити. Од тренутка закључења мира са Турском, Арбанија, као бивша земља турског царства, постаје својина побједитеља: Балканског Савеза. Аустрија сад има посла са Балканским Савезом. Она се, истина, свијема силама труди да се, што се тиче Арбаније, закљони за леђа Европе и да послје каже, како су арбанашко питање ријешиле све Велике Силе, а не она сама. Али може се случајно догодити да Аустрија дође међу двије ватре: између неповољног за њу ријешења арбанашког питања од стране Великих Сила, и између Балканског Савеза, који у питању одређивања граница Арбаније ни најмање не дијели аустријско мишљење. За тај случај Аустрија држи већ два мјесеца мобилисану своју војску. За тај случај учинила је ванредне војне припреме на границама Србије и Црне Горе, показујући тијем своју „неутралност“ у балканском рату. За тај случај истурила је велику војску на руску границу у Галицији. За тај случај мобилизирала је румунске Хохонцелерне и одредила им беспримјерну улогу у историји културног свијета: да ножем у леђа бију хришћанску просвјешћену Бугарску кад ова од варварског ропства ослобођава своју браћу.

Зато је други дио балканске драме много занимљивији. А могао би бити и много крвавији. Ако је Аустрији мило да због граница Арбаније, на коју она нема никаква права, запали сву Европу, Балканском Савезу неће бити зазорно да прими наметнуту му борбу за права и опстанак својих чланова.

При закључку листа дође телеграфска вијест, да је у Цариграду пала влада, и на њеном јесту дошла младотурска, која не признаје изјаву своје претходнице: да Турска уступа Једрене.

То је нови турски шератлук, који на ствари неће ништа измијенити. Мир Турска мора закључити на основи коју диктира Европа.

Борбе око Скадра

Испад турски опет сузбијен

Мурићани, 10. јануара. — Од 4 сата по подне једно овеће турско одјељење са Тарабоша покушало је испад противу наше лезовкрилне колоне, нападши је јаком пушчаном ватром. Наше митраљешко

одјељење предузело је одмах одбрану и непријатељу спријечило напредовање и натраг га потиснуло, приморавши да се повуче у неред. Артиљерија с Тарабоша бранила је одступање својих трупа и енергично нападала наше трупе на Широчкој Гори. Црногорска пољска и опсадна артиљерија ангажовала се одмах у борбу и у брзо приморала непријатеља да умукне. — Бјегунци из Скадра сваки даном долазе. Они причају да у вароши влада терор и да нико не смије породице извести, ни тражити хране. У храни и другим животним намирницама влада велика оскудица. Уз то постоји несугласица између Риза Беја и Есад паше. Риза беј не живи више у вароши од кад је варош бомбардована, већ се налази у позицијама Бардањолу. Есад паша давао је оставку на команду, али кад му је запријеђено смрћу, повукао је. Риза беј тјешти грађане, који му пријете предајом, да ће велика помоћ стићи из Цариграда.

Турска за мир

Турска прихватила ноту велесила

Берлин, 9. јануара. — „Волфбург“ јавља из Цариграда, да су се порта и скупштина изјасниле у корист пријема ноте велесила и закључења мира.

Цариград, 9. јануара. — Тврди се, да је главна скупштина усвојила заједничку ноту велесила о закључењу мира.

Цариград, 10. јануара. — Прије отварања савјета, султан је примио принчеве Фаредина и Абдул Меџида, затим великог везира и шекиул-ислама. Велики везир је у име султаново отворио скупштину; принчеви су присуствовали у једном споредном салону. Секретар министарског савјета прочитао је превод заједничке ноте велесила, затим је министар војни изложио војну ситуацију; министар финансија прочитао је дуго излагање о финансијском положају, а мјесто назеблог министра иностраних дјела секретар је прочитао извод спољних односа. Одмах затим настао је живо расправљање. Говорило је више њих, међу којима: Ахмед Муктар и бив. велики везир Саид; сви говорници без једног одобрили су владино становиште. Скупштина је усвојила владино објашњење и изјаснила се да прима заједничку ноту велесила. Влада ће одговорити да усваја савјет великих сила, пошто је убијеђена у њине добро намјере; узима на знање тврђења за моралну и финансијску потпору, и за очување земљишта која остају царевини. Скупштина је закључена у 4 сата. Око 80 лица присуствовало је затим расправљању, које се вршило при затвореним вратима. Одговор портин предаће се амбасалама сјутра послје подне. Вијест о донесеној одлуци скупштине учинила је живи утисак у вароши, гдје се констатује да је и сам турски народ са задовољством исту прихватио. Султан увиђа потпуно потребност закључења мира. Присуство сенатора принца Халима, главног секретара младотурског комитета, сматра се као знак да је комитет хтио да буде представљен на Скупштини.

Нова влада у Турској

Влада пред улицом капитулира

Цариград, 10. јануара. — Енвер беј, бив. посланик капетан Џамид беј на челу три стотине софта организовао је у 3¹/₂ сата по подне плачевну манифестацију пред Портом. Манифестанти су продрли у унутрашње двориште и стали викати за вријеме сједнице министара, да су непријатељи они који напуштају Једрене и који попуштају шта више и Црној Гори. Манифестанти су тражили, да влада поднесе оставку. Велики везир је отишао у двор. Кабинет је дао оставку, усљед манифестације. Махмуд Шевкет паша наменован је за великог везира, Талат бег за министра унутрашњих дјела, Изет паша за министра војног. Талат бег је изјавио „Рајтеру“, да овај покрет значи да ћемо да спасемо народну част или да изгинемо у том покушају. Не желимо продужење рата, али смо се ријешили, да одржимо Једрене по сваки начин.

Цариград, 11. јануара. — Наименовање Махмуд Шевкет паше за великог везира одушевљено је прихваћено.

Народни манифест. Промјене

Цариград 11. јануара. — Синоћ у 11 сати раздан је пред Портом народни манифест, у коме се излажу догађаји од почетка арбанашког устанка, војних дезертација, оставке Саидове, наименовања кабинета Муктарова, који је учинио погрешку да капитулира пред арбанашким бунтовницима. Даље се излаже апетит балканских држава, које су рачунале на слабост војничку Турске, те је тиме и створена балканска лига. Влада, и ако је знала да постоји лига, ипак је распустила 120.000 војника. Кабинет Муктар паше није примјенио план припремљен за балкански рат и повјерио је команду неспособним официрима, те проузроковао поразе. Манифест такође напада кабинет стога, што и ако му је познато добро стање војске ипак хоће по сваку цијену да закључи мир. Пошто је тај кабинет дао оставку, то отоманска нација неће напуштати своја права у европској Турској и полиције све жртве. Турци ће доказати да су способни да с чапшу и славом живе у свјетској историји. Директор полиције и командант Цариграда смијењени су. Према листу „Теџу-ман Хакикат“ Шукри паша је упутио бившем кабинету шљедећу депешу: „Дознавши да ће се Једрене предати савезницима, ријешило сам да из вароши изведем све становништво, па затим наперивши топове на варош да је сравним потпуно и пробивши се кроз бугарску војску да дођем у Цариград.“ Баш у моменту кад је наступила промјена, кабинет је расправљао о тој депеши.

Жртве манифестаната

Цариград, 11. јануара. — У 10 сати у вече рањен је један ађутант од пушчаве манифестаната. Гонористе такође да је рањен и министар војни.

Размјер манифестација

Цариград, 11. јануара. — Стража на Порти, која је потоњих дана била повећана са 300 војника, била је само посматрач догађаја, јер је командант био одсутан. Манифе-

стација је произвела на Порту не-
описану забуну. Манифестанти су
јачо нападали на владу, особито
је био вријећан Кјамил-паша. Го-
вори се, да је Енвер беј продро у
кабинет великог везира и ту затра-
жио оставку кабинета, а у исто доба
раздаване су прокламације народу.

Србија и Аустро-Угарска

Изјава посланика Србије у Бечу

Беч, 11. јануара. — „Нова Сл.
Преса“ и „Нови Бечки Тагблат“
донесе изјаве српског посланика
Јовановића, који је допутовао из
Биограда. У њима се истиче, да је
Србија надахнута најбољим намје-
рама да одржи и појача односе
сталног пријатељства са Аустро-
Угарском. Што се тиче одређења
границе Арбаније, Србија се нада
да ће Аустро-Угарска бити преду-
сретљива. На питање када ће Срби
отићи из Драча и Љеша посланик
је одговорио, да ће одмах бити тек
се мир потпише и тек се изврши
задовољавајуће разграничење Ар-
баније.

Велике силе и савезници

Заузимање велесила за Турску

Лондон, 11. јануара. — „Рајтер“
сазнаје из дипломатских кругова да
ће велесиле са незадовољством при-
мити сваки симптом, који би садр-
жавао намјеру савезника, да прину-
де Турску на плаћање велике ратне
оштете. Овдје се налају да ће сав-
езници доказати у томе погледу
умјереност и неће поставити никак-
во тражење, које Порта не би мо-
гла примити или ако би то Порта
усвојила, то би тиме јачо била ком-
промитована у будућности и фи-
нансијска ситуација Турске. Идући
састанак амбасадора биће у суботу.

Нашљедник Србије на путу

Краљевић Александар обилази нове крајеве

Солун, 11. јануара. — Српски
нашљедник који је овдје приспио,
био је на вечеру код краља грчког.
Данас одлази за Битољ, одакле ће
кроз један дан преко Солуна опет
се вратити у Биоград.

Како се суди о рату

— Мишљење истакнутих свјетских људи —

Велики угледни зистови на страни упутили су
на приватне европске научнике, књижевнике и
политичаре питање о њиховом мишљењу о успје-
сима и захтевима балканских савезних држава.
На то су добили ове одговоре:

Нико не може ни помислити, да би се балкан-
ским народима могло патури поштовање онога
положаја на Балкану, који је био прије рата. То
не би данас пало на памет ни једном од омијех
дипломата, који имају повластину да кажу нај-
луђе ствари са највећом озбиљношћу и који су
тражили, ништа мање, него да успоставе турског
дива на труле му ноге. Треба да паднала пра-
вица. Само је тешко одредити шта је праведно, а
осим тога, данас појам правнице вриједи мало више
него ли у средњем вијеку.

Било би праведно, да се они, који говоре срп-
ским језиком, могу ујединити и живјети својим жи-
вотом. Али узалуд је познати се на правду, кад
она није од овога свијета. Но кадикад ипак, тра-
жећи оно што ти по праву припада, можеш до-
бити барем неко побољшање судбине. Нада све,
како ми се чини, требало би Србији морска лука,
да би могла дисати слободно.

Георг Брандес

дански литерарни историчар

Ја радо придружум свој глас општој жељи да
побиједи потлачени народи на Балкану. Увијек сам
био поборник праведног и светог начела Слободе
народа. Доста је да кажем да сам за сукоба из-
међу Шпаније и Кубе ја, Шпанаолац, био на стра-
ни Кубанаца. Једнаким одушевљењем стављам се
дanas на страну балканских народа, особито Ср-
бије, која има потпуно неспорно право да ужива
своју слободу, да се ослободи турскога јарма и да
изађе из затвора, добивши слободан приступ к мору.

Ја изражана жину жељу, а то је жеља све
слободареке, демократске Шпаније, да што прије
своје дан потпуног ослобођења балканских народа
особито Срба.

Опасности грозних ратова неће нестати у Ев-
ропи, док се свакоме народу не призна право на

слободан државни живот, а народ српски има за то
паузвишеније услове.

Луиз Морате

шпањолски књижевник и посланик.

Што се тиче уређења слободарске владавине и
подизања благостања међу балканским народима,
ја венам пита да додам промишљењем и у правом
смислу ријечи реалистичком програму, што га је
прије неколико педеља израдила Интернационала
на своје састанку у Безону. Законити и основани
захтеји српскога народа потпуно су признати у
томе програму. Ја се са своје стране надам, да ће
Србија мушким, али и искрено мирољубивом по-
литивом добити онај прозор на море, који је очито
потребан развјетку српскога народа.

Хј. Брантинг

штокхолмски посланик.

Српски народ, својим легендарним јунашвом,
својом славном прошлосћу, својом непоколебљивом
приврженошћу народној мисли и својим народним
настојањем оних пошљедњих година да се подигне,
заслужују свачије симпатије, и што се мене тиче,
пошто је Турска пропала, ја желим да све земље,
које су досад биле у турској власти, а у којима
станују Срби, буду повраћене српској отаџбини.
Желим да и привредни развој Србије буде обе-
збјеђен слободним приступом к једној јадраској
луци, али би ми било жао кад би Срби, једна
што се ослободише турскога јарма, хтјели наме-
тнути свој јарам народу другог језика, друге
вјере, других тежња. Ако народно начело вриједи
за Србију, Бугарску и Грчку, мора вриједити и
за Арбанију. Једнако право за свакога.

Теодор Раинах

члан француске Академије

Све су моје симпатије на страни Јужних Сло-
вена. Они су се на своју велику срећу споразумјели
између себе и имају извршене војсковође. Својим
успјесима стекли су поштовање и дивљење оних,
који су их до јуче гледали преко рамена и смат-
рали ништавницима, да о њима не треба ни рачуна
водити. Јужни Словени су намегну схватили, да
треба радити и да треба брзо радити. Противници њи-
хови пијесу имали времена да се снају и сада се
дипломатија налази пред готовим чином. У томе
је најтврђе јемство копаичног успјеха балканских
савезника.

Емил Пико

члан француске Академије

Савјест европска је дрпјемала, трпећи да се гази
свечани уговор, „у име Бога Свемогућега“. Један
Србин, Никола Петровић Његош, краљ Црне Горе,
први је подигао убојну заставу против безбожнога
status-quo, по којему је османлијско дилтанство могло
да по милој вољи бијесни над подјармљеном рајом.
Ја паравно не истражујем нове рату, већ једино
гледам на чиниште. Срби из долине, Срби из
планина, сви су дали на хиљаде живота да би
извојевали народну праву, први њихове браће и
којица тлачење. Савјест европска, која је раздвојила
један Србин, не сије више да падне у досадни
дремеж. Ми је морамо одржати будну. А она неће,
не смије дозволити да ослободели Срби опет наљу-
у ропство и да плод њихових сјајних побједа буде
им отргнут.

Рене Клапаред

предсј. ливајарског савеза
за одбрану урођеника у Конгу.

Није могуће више да европске кавцеларије по-
државају застарјелу и опаку мисао status quo;
била би срамота за цивилизацију и за човјечанство,
кад би се хтјело покушати да се још једном укск-
сне Турска, која се већ распада у гилдежу немо-
ћнога и несавременог барбарства. То је жалбоже
судбина народа који се противе напретку, а Тур-
ска је свакоме напретку била противна. Најједни
и Енгалези управљаху војском и мариномом тур-
ском, јер Турци не бијашу више ни за што способни.
Њихов страшни пораз није за то било изненађење;
ја се искрено радујем побједама балканских народа,
који се боре за своју слободу и за своју народност.

Ја се надам да иједној дипломатији не ће поћи
за руком да тим народима уграби плодове њихове
побједе. Нека они само остају одлучни и јаки као
што су до сада били побједници, савладаће и про-
тивности «заниманих» еготиичких велесиласти.

Нека им буде ва дасве свето начело, »Балкан
балканским народима« и нека не прихватају нараве
интервенције европске дипломатије.

Giuseppe Sergi

професор римског универзитета

Ствар Србије и њезиних савезника заслужује све
наше симпатије и ја жалим држање Аустрије, ако
би је имале подупријети Италија и Германија.
Ово што се догађа након рата, то је пошљедница
поступка великих сила, које за себе својатају го-
сподство над Европом, а да се не зна ко је њима
повјерио ту власт, и као да баш ништа не рачу-
вају све остале европске државе.

De Azcarate

Заступник у шпанолским Кортесима

Савез је чврст

— Мишљење једног хрватског листа —

Загребачки лист „Novosti“, које веома
симпатично пишу о нашој земљи сваком
приликом, доноси на уводном мјесту овај
чланак:

„Кад је Европа сазнала, да су балкан-
ске државе Србија, Црна Гора и Бугарска
склопиле савез и да ће од Турске за-
једно захтијевати, да хришћанским на-
родима у својој царевини на Балкану даде
аутономију, како се је обвезала берлин-

ским уговором, сазнало се је и то, да је
савез уганачен на двадесет и пет година.
Ова вијест није ни побједна ни исправ-
љена.

Противницима балканских словенских
народа и Словенства уопште није по љу-
ди, што је дошло до савеза четири бал-
канске државе. Сви су покушали и уви-
реке раде даље, не би ли овај савез растр-
гли или га бар расклимали. Измишљали
су одмах и износили пред јавност које-
какве опреке и несугласице, што тобож
постоје између Србије и Бугарске, изме-
ђу Бугарске и Грчке, Србије и Црне Горе.
Ратни су успјеси показали, да ништа од
тога није истинито. Рат се је водио на
свим странама складно и одлучно, као
да једна све равна. Исто тако складно
и сложено водила се је дипломатска бор-
ба. Наспрама великих сила биле су че-
тири балканске државе само једно тијело.

Кад Грчка не хтједје пристати на при-
мирје, ето опет весеља у колу противника
балканских држава. Разгласише онај-
прије, да ће се Грчка наполе погодити са
Турском и с њом склопити мир. Мало
загит разнесени су гласови, да Грчка
није потписала уговор за примирје из раз-
лога, јер није била задовољна с оним
дијелом, што су јој га намијениле савез-
не власти, кад се закључи мир. Из начи-
на ратовања Грчке увјерио се је свако да
Грчка није пристала на примирје и да је
сама наставила рат само зато, јер су та-
ко закључиле све четири државе заједно.

Онда је дошла на ред Црна Гора, не-
задовољство у њој и покрет против ди-
настије ове јуначке земље, и те је изми-
шљотине брзо нестало. Али нађено је
брзо опет нешто, што би могло ако не
баш свадити владе савезних држава,
а оно породити зависти и посијати не-
слогу међу народом бугарским и међу Ср-
бима и Грцима. Овај пут би имали би-
ти Бугари и камен смутње међу савез-
ницима.

Из Цариграда је јављено 27. пр. мј. на
све стране свијета, а и ми смо саопшти-
ли вијест, да је у Цариград дошао — и
то пријатан човјек под туђим именом —
бугарски минисар Савов и да је прего-
варао с великим везиром. Ми смо ову
вијест узели као добар знак у прилог
миру. Но тобожњи пријатељи Бугарске
приказали су тај потајени посјет бугар-
скога генерала у посве другом облику.
Генерал Савов имао је тобож задаћу, да
с великим везиром доврши оно, о чему
се је већ бугарска влада с турском спо-
разумјела и уговор направила. А у том
уговору не ради се о ничем мањем, него
о посебном уганачењу мира између Тур-
ске и — Бугарске.

Неописана радост завлада је на ту
вијест у становитим политичким круго-
вима. Ту радост не принисеју противни-
ци балканских држава томе, што се је
савез расклимао, него се радују тобож,
што ће након склопљења мира између
Турске и Бугарске бити и остале три са-
везне државе приморане на мир и да
ће тако најсигурније и најбрже одстра-
нити ратна несрећа. Занимљиво је и то,
да су у Лондону дошли телеграми из
Биограда и из Софије, да је заиста у
Цариграду закључен мир између Турске
и Бугарске.

Као што су све оне прије споменуле
вијести о неслози међу савесним балкан-
ским државама, тако је и она о закључе-
ном мира између Турске и Бугарске
прорачунана измишљотина.

Службена »Бугарска телеграфска аген-
тура« у Софији добија те вијести од 27.
пр. мј. најодлучније и вели, да је то не-
слана сплетка, јер да бугарска влада није
нити у једном тренутку имала пред очи-
ма каквих посебних и тајних преговора
с Турском.

Ако на други начин не можете, њема-
чка госнодо, поправити оно, што су ва-
ши генерали скривили, с интригама нећете
Турску спасти“.

Протест Ивана Мештровића

— Умјетничко писмо „Цајту“ у корист Срба —

Господину уреднику листа „Die Zeit“
Господине!

И ако ретци које имам част да Вам
упутим ни у ком погледу не говоре о
скулптури и било којој умјетности, ипак
се надам да ћете имати куриозности да
благонаклоно примите и објелоданите
просто и искрено мишљење једног умјет-
ника о знаменитим и неразговјетним до-
гађајима наших дана. Одасвуда избијају
најразличитија становишта и намећу се
најнеразумљивије претензије; људи при-
јете насиљем и грозотама, на нам живот
више личи на утваре подивљаће и отро-
ване маште, него на човјечи живот
држава народа, влада и парламената.
Свјетска политика нашег момента не из-
гледа више ни најмање на труд око све-
опште уљудбе и просвјетљености, те и др-
жаве хоће савсим да прекину свој живот
као организације за изграђивање човјеч-

ности и јачање свјетске душевности.
Људе је маниго спопао нагон превласти
и воља охолости, нагон слијеп и воља
кобна, одрођена и побјеснила, дубоко
неузвишена, чак неистинита и неискрена
него срамно и биједно лажна и болесна,
својевољно и пренапрегнута и богомрска;
људи живе од пријетња ратом и од кр-
вожедности: играју се језиком, ватром и
жонглирају свјетским ратом; хоће да сва
становништва изравнају тоновским мет-
цима, и да срећу, благо, мир и живот
непробројених милијона стравале у пакао
и у смрт. Нека би у страшном часу била
саслушана и непрезрена ријеч једног
умјетника примитивног pjesника са Сло-
венског Југа, чија муза мора да замукне
кад оружје дође да одлучује судбине,
али који сам не може да не говори када
се снује затор његовој раси и кад се од
његовог малог народа тражи самопо-
вредна национална части, национално са-
моубиство или макар какав настапак са
земљице изгле.

Сукоб између Хабзбуршке Монархије и
Србије, до ужаса напет, како ја видим,
није у ствари сукоб двају држава, него
једне државе и једне нације, једне веома
велике и јаке организације и једнога ор-
ганизма који није немоћно мален и који
ни мало није без икаквог историско-мо-
ралног смисла. Цио свијет говори о јед-
ној казненој експедицији против Србије,
и ријеч рат и ако тешка од значења,
постала је и одвећ лака. Али како ја не
разумијем политику, него мислим једно-
ствано као и мој народ на Словенском
Југу, не могу да разумијем ни како до-
лази до тога да се Аустро-Угарска мо-
нархија спрема у рат против истог народа
чији је већи дио њезин поданик, у часу
кад се тај народ, располажући са Срби-
јом као независном државом, бори против
Турака да ослободи своје намучене са-
племенике и да националним и светим
ратом освоји земље које по историском
праву треба да су његове. Да ли људи
у Аустрији воле Турке или њихову вла-
дање? То код нас нико не би вјеровао,
јер кад су аустријске трупе дошле у Бо-
сну — приповиједаху тадашњи војници
— требало је у њима изазивати нашљедно
непријатељство против Турака. А шта ће
се тек сад казати? за војну ради
Турака (или ради Арнаута, ради кога?)
Је ли могућ рат Срба против Срба, Ју-
гословена против Југословена, Словена
против Словена? За чим иде Аустрија
кад се спрема против Србије, и како се
то оправдава? Да ли су се можда људи
што су на власти забринули да шест
милијона Србохрвата у будуће неће тако
кротко служити — као сад што у За-
гребу дивно чине. — Ту је питање заиста
теже. Али се не може ни помислити да
би било боље кад би се четири нова
милијона Срба пренијели у монархију и
кад би се са побјеђеним предратницима
поступало као што се поступа са наро-
дима Монархије; јер Срби нијесу могли
да за петстотина година азијатске тира-
није забораве свој четиристогодишњи
слободни живот, и то би још мање мо-
гли данас, у парламентима Хабзбуршке
Монархије. Тога су свијесни има толико
година већ и аустријски властодршци, и
зато се радило све да се сузбије српска
воља, не би ли се остатак већ једном
предао. Тако је пронађена и арбанаска
нација, да би се Срби могли да бију по
турском узору, аустријским начином. От-
куда та импровизирана љубав за егзо-
тичну нацију која се у свом номадству
по турској анархији забављала одсјеченим
главама и која само живот насилника
цијени достојним човјеком? Откуда љу-
бав за подивљале Арнауће, племенита
брига за њихову слободу, ријешеност да
се снагом европских војника извојује до-
стојан живот привилегованим разбојни-
цима Турске, док је достојан и заслужан
живот слободних грађана насилно спи-
рјечен милијонима добрих и цивилизова-
них Аустријанаца?

Разумије се, били Арбанаси, макар који
други народ, макар како маленим бројем
и неаки културном они ипак, по људ-
ском схваћању, имају права на слободан
живот; на кад би неко од моје рођене
браће хтјео да угњетава један народ, ја
бих био непомирљиви противник; тре-
бамо прије свега бити људи, а затим се
дјелити по разним разликама. Али како
се о поштенним намјерама може говорити
овдје, гдје се хоће да изради слобода
арнаутској нацији док се одузима другим
већим и културним народима? На Драч
и Љеш Срби имају своје историско право,
ма да су ти крајеви данас више насе-
љени Турцима и Арнаутима, па кад Ср-
бија ту незнатност хоће да одлони од
такозваног арбанаског територија, она
то не чини из објесни или сласти ек-
спанзије него из тешке нужде ради соп-
ствене слободе и опстанка. И томе хоће
да стане на пут баш Аустрија показујући
да та област треба да остане арбанаска
пошто је у већини насељена Арбанасима,
и не мислећи на то да би она, кад би
на себи применила своје теорије, морала

да izgubi cijelu jadransku obalu, jer na njoj живи исти народ који сада стреми према Драчу. Не није само Драч што се резервише за Арнауте (?) него им треба још осигурати и Скадар, кога сагради српски краљ Вукашин и чију је градњу опјевала наша народна pjesма, она о краљевској снахи што се морала савладати у темељ да би се градња одржала. Сам Призрен, престоницу Душана Силног, само Скопље, срце наше старе културе, треба нам отргнути; уопће границе будуће велике Арбаније треба да нам се зарежу дубоко у Косово Поље, у Косово, символ нашега пада и наде на васкрсење! Да би се то поље ослободило, плакале су пет стотина година наше мајке, и ми сви смо њиховим сузама били задојени са млијеком, завјетујући да ћемо историјски пораз својом крвљу осветити. Па тако се ево сад и десило, и то нам је Поље зато и одвећ скупо да би смо га ма коме да уступимо. Додирнути нас у Косово значи колико све нас присилити на борбу до смрти, и ја сам као умјетник хтио бих први прије да умрем за ту светињу мог народа него да јој допустим обесвијећење; јер моје штатуе, које су се у Бечу гледале, из тога су поља изникле. Може нам се опирати само догле док нам се не такне у светињу душе и у суверенство националног сна.

Али чему то? Зар је нечовјечно да човјек буде свој господар? С наше стране је досле безбројно пута казано да нијесмо задовољни ни са системом којим се влада с нама, и да ћемо се све са више и више упорности борити против њега; али никад нијесмо пријетили да кудгод политички гравитирамо. Културно пак хоћемо да смо уједињени с нашом браћом преко Саве и Дрине, и нико нам не може забранити да дијелимо заједничке туге и радости. За што се ради о глави нашој браћи? Јер имају срце за нас, или јер ослобађају заједничке светиње? Био разлог како му драго, ради се против обадва дијела нације исте душе. Ако је ту воља да се ради каприса једна нација срани са земљом, онда се могу лакше да сматра шест милијона голоруких Срба у Монархији; јер у народним светињама сви смо једно, и док један од нас живи живиће у њему и наши сн и опасност за угњетача. Ми нијесмо пошљедњи народ на Балкану који се прије сто година дигао против турскога варварства, и који је способан да живи и мре за своју вољу.

Кад нам је мач већ у прсима, нашто још завртати њим? Жељезо је прешпроко да би пробило наша збијена ребра и да би нам оштрица пробола животоравни орган. Усуд је у лику виле, рекао Марку Краљевићу, утеловљеној души цијелог југословенског народа, да неће погинути ни од копља ни од мача него једино од божје воље. Те симболичне ријечи имају за наш народ и данас исто значење: да нам се ни у овом стољећу не може учинити крај мачем, јер се не чини да је божја воља да завршимо живот не извршивши своје националне и човјечанске дужности.

Могуће нас је задржати и развући, али није могуће уништити. За што дакле из материјала, који може да послужи за племените сврхе, градити шрапнеле, и за што у једној јаккој pjesничкој жили развијати огров, и то против сама себе?

Требало би да се у Бечу и Пешти помисли да у огромној руци, која има да зашита мач, теће половина наше крви, и да ће она режући у рођено месо у пошљедњем часу почети да дршке...

С нама се може, али преко нас не може! Арбанаси којима влада Цувај мисле страшно друкчије од њега!

Захваљујући се на љубазности, остајем, господине уредниче, с одличним поштовањем

Рим, 10/I. 1913.

Иван Мештровић

Румуњско-бугарски спор

— Румунија противу Бугарске —

Сама Румуњска, у величини трипута већа од Хрватске, има 7 и по милиона становника, од којих једно 600.000 имаде других народности као Жидова, Бугара, Татара, Турака, Грка, Цигана и Јерменаца. У Русији их има око 2 милиона; у Угарској 3 милиона, у Србији око 180.000, а у Бугарској 80.000. У свему око 12 милиона.

Румуни су весели, безбрижни и покорни народ; према туђинцу а особито жидову врло неповјерљиви — пошљедња дугог кметства и експлоатације. Природне су интелигенције и брза схваћања, али ипак тешко примају и корисне новогарије. Сељак је сиромашан, политички недоазио. Чиновници су раскошни а бољари дају своја земљишта у закуп те раће живе у иностранству. Закупници су већином жидови, који сељака на све начине настоје да искористе. Није онда чудо, да Румуни мрзе жиде, те да су се сељаци већ против њих и бунили (1907.).

У младежи се појавила нова струја, те су ови дошли до сазнања, да се благостање државе састоји у социјалном, културном и материјалном благостању сељака. У шкољству су много узнаредовали — хвала многим путујућим учитељима. Све гране народне привреде су у добром развиту. Но само пољодјелство је на ниском ступњу, премда је земља плодна, особито у Подунављу. Сама влада се јако брине, да сељака у томе придигне. Индустрија се подигла инвестицијом туђега новца и разним привилегијама. Млинарство је на високом ступњу, иначе у Румуњској имаде фабрике стакла, шећера, платна, папира, конзерва, чавала и т. д. Исто тако имаде много љеваоница.

Увоз је приличан, а готов једнак извозу. Трговина је добра. Год. 1890. израђена је лука у Констанци.

Принц Карло Хохенцолернски — изабран 1866. за кнеза Румуњске — настојао је, да своју кнежевину уреди и придигне. Особиту је напужу посветио војсци. И већ након 10 годишњег владања пружио му се прилика, да своје ваљане војнике испуша. Русија је, да ослободи Бугаре, навигестила 1877. год. Турској рат. Након неколико руских неуспјеха би Румуњска позвана, да у борби судјелује. Румуњска је те исте године прогласила своју независност од Турске, пак је послала 35.000 војника и 108 топова — на челу им кнез Карло — Русима у помоћ.

У борбама са Турцима његова се војска одликовала одважношћу, а особито се храбро поднијела код заузећа гривичких редута и освојења Софије. Након Софије освојише Румуни и Вилин. Прем су се Румуни за слободу Бугара борили, праве користи нијесу имали од тога. Преговорима с Турском у Сан Стефану није Румуњска ни судјеловала. Русија је додуше испословала код порте признање независности Румуњске, али јој је ова морала вратити Бесарабију, а за оштету је добила безвриједну Добруцу. Узалуд се Румуњска обраћа на велевласти и на берлински конгрес, ништа не помаже, чак овај конгрес тражи, да се свим жидовима даду иста прива и слобода, као и другим грађанима, ако хоће да јој се суверенитет признаде.

Румуњска мораде на тај начин уступити Бесарабију, у којој већином Румуни становаху и долази у посјед Добруце.

Од онда је Румуњска почела уређивати Добруцу и њене границе, а како су ове биле негодне, то се појавила жеља да се оне исправе. Силистрија од вајкада тврђава налази се близу граница, а праве вриједности за Бугаре нема, јер се једна од главних прегврћава (Араб Табија) налази на румуњском земљишту. Каварна би била врло добра лука. Према томе је разумљиво, да Румуњска тражи повећање свога земљишта, јер би јој у дио пале ове двије јабуке. Бугарска се оиет нерадо растаје са овим територијем поготово, јер не зна како ће мировни преговори да се сврше.

Румуњска је — према неким вијестима — спремна силом да заузме оно, што јој по њезином мишљењу припада. Бугарска након добрих успјеха у Турској неће се упуштати у рат са једном државом, која има врло добру војску. Не за то, што можда Бугарска није Румуњској дорасла, него зато, јер би то био ударац по државу са моралног и финансијалног гледишта.

Румуњска имаде у мирно доба 5 зборова, сваки са 2 пеш. дивизије, 2—3 коњаничке бригаде, 2 пољско-топовске бригаде, 1 пионерски баталион и једну војзарску ескадрону. Једна пеш. дивизија састоји се из 2 пеш. бригаде (по 2 пуковније) и 1 ловачког баталиона, укупно 27.000 пушака. Топовске бригаде имаду у пуковније по 6 батерија. Пети збор у 7 Добруци имаде укупно 17 пољских и 3 обичних батерије. Осим тога постоје 1 јахаће батерије. Брдске батерије нема, али се 1912. Румуњска за то већ побринула, те ће у скоро доба имати брдских нових, а исто тако и тешко пољских топова.

Даље постоје 22 тврђавне сатније, 1 тврђавни пионерски баталион, 1 жељезнички и 1 понтонски баталион, 12 сатнија за чување граница, 1 сатније специјалне обуке.

Војна дужност траје 7 година активно, 10 у резерви, а 4 године као посада. У свему 21 годину, од којих 17 службе за стајаћу војску, а 4 године за тврђавну службу. Дјелатно вријеме је код пешадије 2 године, код осталих 3 године. До год. 1910. беше уобичајено, да је један број војника дјелатно служио, а друге године да су се мијењале. Сада то постоји само код Калараша. Ови коњаници морају повести властитога коња и имати властито оружје, кад дођу у војску, те служе прву годину 130, другу 40, а трећу годину 30 дана. Мјесто коња плаћају Каларашу 600 франака, која ће се своја на 800 фр. повисити

Прекобројни војни обавезници требали би да буду увјежбани, али то се не догађа.

Пјешадија има Манлихерку 1893. 6:3 мм., а свака пуковнија има 3 машинске пушке. Артиљерија има најмодерније топове 7:5 см. и обиче 12 см. већином из Крупове фабрике. Коњаници имају карабинке и копља (у миру са црвено-плаву заставицом). Коњаника имаде 10 Рошиори пуковнија и 10 Калараша пуковнија, у рату придолазе 5 Калараша резервних пуковнија. Једна пуковнија има 450 сабаља, у свему има 12.000 за рат.

О ових 17 година за стојећу војску има Румуњска 400.000 извјежбаних војника. Томе треба само прибродити допуну резерву, градску и 3 годишња регрута пак ћемо имати слику војне снаге Румуњске. Оних 10 дивизија у 5 зборова дају 170.000 пјешака, а у рату придолазе још 5 резервних дивизија по 17.000 — дакле имаде Румуњска 255.000 ваљано извјежбаних пјешака. Осим тога имаде сва сила топова страних модела.

Како год је румуњска војска многобројна, сасвим се право вели, да не би Румуњска смјела заборавити, да се она борила за слободу оног народа, којег сада хоће у својој слободи притјеснити. Још јој се пребацује, да она није баш свој неутралитет чувала, јер је допуштала провоз ратног материјала и муниције за Турску, дакле за оног непријатеља, којем је прије 36 година морала плаћати данак.

Здраво схваћени интереси морали би је довести сада у балкански савез, а не у какав озбиљнији сукоб с њиме. Након уређења ових спорова, чини се, да ће то Румуњска и увидјети.

Са српског Приморја

— Писмо једног официра из Србије —

Кроја, на Божић

После једног дугог пута од Преполца преко Приштине, Гилана, Куманова, Скопља и Призрена дошао сам у Приморје и пошто сам обишао све вароши (Љеш, Драч, Кроју, Тирану) задржао сам се дуже у Кроји.

Када ти ово пишем, налазим се на најнижем платну Скендерово града, под шатором. Асгал ми је војнички добош — не смеј се! — ништа ми то не смета да у даљини преко драчког рта посматрам залазак сунчев. Оно лагано тоне у плаву Адрију и својим последњим зрацима алати мирну површину мора. Над околним брдима хвата се танка измаглица, прозрачна; искидана. — Кроја почиње да мирује свој вечењи сан. Беле кућице срамежљиво навиру из сенастих и дремљивих маслињака. Акшам је. — Муслимани, у својој широкој одећи, озбиљни као и њени бегови, суморни и мрачни као и они кипариси над гробовима њихових предака, журе мољеји, а са висине минаре одлеже глас музезина, дрхти, трепери, па се губи далеко негдје, исто као и на обалама Арабије.

Сунце тоне, — запад је орумењен његовом светлошћу. — Ноћ лагано пада. Забели још по крају кућица иза високих маслина, те се брзо увија у огртач сутона, као насмејано лице какве несташне хануме иза мрачне фересе. У логору настаје обичан мир, само се од логора код сахат куле разлеже оно, нама добро познато, ужичко певање, дуго — што каже Сремац, као туга човјечанска, чии се lex artis губи далеко изнад мирне Скендерове престонице.

А после смираја сунчева почињу да се јављају прве звезде. Оне се осипају плачљиво на онај млади месец, који се иза Маја—Руме јавља, и крије иза искрзаних облака, што журе високим небом. Настала је ноћ, као ноћ позне јесени у Србији, ноћ што мирше па жуго лишће и зрело грође; ноћ у којој се не чује песма славуја, већ крикање натоварених кола, што из плодних поља спосе узрели плод труда вредног Сгижанина. У тамној ноћи идеалиста се губи, он стоји на трешном камену, ћути и у мислима се преноси у свој завичај. Њега не узнемирава грмљава топова од Скадра, још мање прасак пушака са удаљених предстража. У овој несигурној албанској ноћи он можда сања о црној коси неког девојчета, што се безбрижно клиза на обалама залеђеног Дунава. Он сања а пред њега са зраком месечевог можда сен Скендероза шета по порушеним платнима гре и са преломљеним мачем у руци бди над уморним очима наших војника.

У овакој ноћи, ја завршавам писмо, поздрављајући те по албанском начину са „тегиа-та“ и шиљем ти чок селама.

Испуњава се пророштво

— Пророчаве ријечи Мациније —

Познати велики родољуб талијанског народа Мацини још прије четрдесет година навигестио је данашњи величанствени моменат.

Користећи се једним врло важним чланком г. Др Немање Р. Вукићевића „Мацини о Словенима“ овдје ћемо изнијети шта је Мацини још тада рекао о Јужним Словенима и Турској, а с колико тачности, о чему најбоље свједочи садањи Балкански Савез.

— Ти Црна Гору! неприступачна, непобједна, буди предња стража у боју који се бије за живот и независност. Ти Србију, ти си тек половину својих народних тежња и жеља постигла!

Спремите се да повратите ваше, јер је право ваше... Сви ви народи на Истоку, знајте да је Исток ваш.

Империја Турске је неизбежно осуђена на ишчезнуће. Италија јој мора убрзати смрт, а гвоздени маљ који ће је убити, у рукама је Словена.

На Југу словенске популације предомнирају у Турској, која је осуђена да пропадне. Турска Империја у Европи је један стран логор, усамљен у туђим земљама, са којима нема заједничке ни вјетре ни традиције, ни тенденције ни активитет; без сопствене агркултуре, без административних способности, — иницијализација једна упала у вријеме Грка. И мобилисана мухамеданским фанатизмом, освојачка раса, опкољена и одржана хришћанским популацијама, за вријеме последњег вијека није дала ни једну идеју, ни једну пјесму, ни једно индустријско откриће. Ово је монструм првог реда, чии се два милиона налазе у средини 15 милиона словенских народа.

Покрет словенски гори. Идеја слободне отаџбине и националних аспирација једном пробуђена, не може се више зауставити, нити има силе, која то може учинити.

Народности су непобједиме као и савјест: Можете је уставити за неко вријеме, али не изгнати је. Тенденције, којима греди словенска раса да се конституише у нацију, данас дјелују јавно. Зато је Европи потребно познати њено заборањено или занемарено поријекло, најскорију прошлост овог моћног словенског свијета, чии је тенденције једног дана промијенити услове европског живота.

Јужни Словени су елемент, који је за свакога познаваоца историје био подједнаке вриједности и у херојској борби, којој недостаје до један историчар, — у линијама једне строге и оштре природе, непобједив као и бреговима у којима се развија, — у ријечима, установама и обичајима, чии енергичност запрепашћује; међу којима племенима највећа увреда учињена једном човјеку, то је рећи му: „позната ми је твоја фамилија; сви су твоји претци помрли у кревету“.

Зар такав народ не може отјерати Мухамеданство у Азију, и тиме потпуно измијенити изглед Источнога Питања?

Покрет Јужних Словена, који је поздрављен и потпомогнут као један факт провијећања, мора подмладити новим импулсима и елементима активитет европског живота и припремити неизбежну социјалну трансформацију. Ако би се овај покрет одвратио од свог правца и угушивао, ово би само коштало Европу деценијама потреса и крви.

Лаж је да је словенски покрет једна опасност: Ово су измислили и подржавају неморалне и притворне политике сиљних монархија.

Балкански Савез се појавио спонтано из нагона и праведне гордости народа, из клица будућности, избилх из историјских традиција и народних pjesама, из примјера осталих народа, из буђења идеја, које су издизетале али не налазиле слободан простор, из пробуђене свијести у смислу једне мисије која има да се испуни, исписане промишљу Божјом, која је одредила Европи заједничка прогресивна дјелања. Отуда они сиљни словенски народни покрети XIX. вијека, који свуда најбоље на репресивне мјере од спољних сила, јер власници монархија западни Европе нијесу хтели никад што друго да виде у овим покретима до тајне руске машинације, из којг мотива сматрано је за најпотребније штитити и подржавати Турску.

Брури око коријена сваког националног покрета мисао слободне, она мисао која је у словенским земљама једне такве поезије, коју ни Италија не познаје, и која је виша од свију поезија послје Барона и Гетеа.

Онамо гдје се сад покреће највитаљитни европски проблем, гдје се је повела очајна борба за остварење принципа слободне и народности, правде и истине, велике силе, старе нације, одавно формиране, нерадо и непријатељски гледачу придолзак свежих и бујних народа са новом структуром, из бојањи од врло вјероватног утицаја њиховог друштвеног облика, као и од просјеке економне конкуренције.

Лажна и корумптивна је дипломатска доктрина одржавања постојећих стања ствари, јер она тме богдохули на свету крв мученика, херојски палих за истину

и правду њихових домовина, богохули на вјеру оних, којима је јеванђеље у испуњењу дужности.

Повјесница ће причати нашим покољењима да је цивилизована Европа покушала спријечити најсветију и најплеменитију акцију балканских држава у борби против кужне Турске, а у захвалност и признање, што су ове вјековима служиле као брзина против турског продирања на западу.

С нама је Бог! Наша је ствар света и праведна.

Европа је према болесном човјеку на Босфору употребљавала лекове да га нарочито одржи у болести. Ми ево употребисмо другогачи лијек, да болесник оздрави, и ових дана, ако Бог да, отпутује на селамет у стару постојбину, одакле је и дошао.

Нашем Узвишеноме Краљу Господару првоне паде у дио, да као цар јунака поведе дивне соколове онам, онамо..., а тако је и требало, јер је то круна његових педесето годишњих напора, Живио балкански Савез!

В. М. Д. „Комски“.

МИЛОСРДНА СЕСТРА

Г-ђи Х.

Као у пјесми оној омиљеној
Што диже славу косовске нам виле,
И ти си дошла из земље нам миле
Да пружиш помоћ браћи нам рањеној.

Као Косовка посред разбијашта,
И ти си тако без одмора дугог —
Кружећи, селе, од једног до другог
Видала редом... Твоја дужност чиста —

Бјеше утјеха... И у овом боју
За њих си дала сву ту душу своју
Не жалећ' себе, напоре и своје....

Вај! сада кад нам нова снага треба,
Ко ће да пружа мелем ова с неба,
Кад тебе нема, ни утјехе твоје?..

— р —

Дневник

Отпутовали. Њихова Величанства Краљ и Краљица отпутовали су у сриједу послје подне на Ријеку.

Под знаком питања Бечки „Кореспондент Биро“ донио је у кратко извјештај о једном загометном догађају, који се ових дана дешава у Невесињу. Он износи како је у Невесињу један аустријски војник убио другог и кад је војна стража дошла да убицу ухапси, он се одупро и отворио ватру. Тако је међу њима настало препуцавање и том приликом је и пожар у касарни проузрокован, након чега је стражи успјело да непослушног војника убије. Сва ова прича „Кореспондент Биро“ врло сумњиво звони, јер се из самог догађаја види да је то морало другаче бити а не онако како то он износи. Да о томе листови у Босни и Херцеговини неће смјети ништа донијети, извјесно је, али зато ћемо ми о овом проговорити, ако будемо успјели да дођемо до тачних података.

Порез на браде у Скадру. „Coggiere della Sera“ доноси извјештај свога ратнога дописника из Црне Горе, у којем овај описује стање опседнутога Скадра. Како у Скадру влада оскудица новца, то је турска влада ударила порез на животне намирнице: на духан, петролеј и друге потребе. У најновије вријеме ударила је порез и на бријање, те је получила с тиме потпуни успјех. Овај је порез састојао у том, да је сваки бријач за свако обављено бријање морао влади платити 20 пара, за свако шишање 10 пара. Бријачи су највише протестовали против таквог порезовања, али су напосок као прави Турци примили порез тај као — кисмет. Тако је суђено! Неки су бријачи једноставно затворили своје бријачнице. Влада је оправдано посумњала, да ће они ипак вршити свој занат, па су морали ипак платити прописаних 20 пара, кад год би изашли из које туђе куће. Није помогао ни поновни протест, ни позивање на свједоке, да нијесу бријачи. Они су тих 20 пара морали платити и за свакога мушкарца, који би их у њиховом стану посетио — изузети су дакако били женски посетитељи. Тврдокорни бријачи су онег отворили своје бријачнице и плаћају порез.

Календарске ријеткости. Ова година доноси неколико особитости, каквих неће више бити у цијелом двадесетом столјењу, а у уској су свези са необично раним Ускрсом ове године. То је у опште најранији рок, на који Ускрс може пасти. Овако рано је био Ускрс године 1856. Како је познато, слави се Ускрс у прву недјељу послје првог прољетног пуног мјесеца. Ако почетак прољећа, пун мјесец и прва недјеља падну у један дан,

онда се Ускрс слави недјељу дана касније. Одатле слиједи, да Ускрс може пасти најраније 22. (9) марта, а најкасније 25. (2) априла. На овај најкаснији рок пао је Ускрс задњи пут године 1886., а тај ће се случај поновити тек године 1943. На најранији рок, 22. марта пао је Ускрс године 1761. и године 1818., а то се неће више у двадесетом столјењу догодити, него тек године 2003. (23. (10) марта.) Ово ће се догодити, ако се дотле не уреди сталан један дан за Ускрс, који би тим постао чепомична светковина. Раном року за Ускрс одговарају и необично рани рокови осталих помичних светковина. Тако наш Ускрс пада 14. априла, Велики Петак је 12. априла, покладе почињу 17. фебруара, а Духови 2. јуна.

Помрачење. У овој години биће три пут помрачење сунца и два пут мјесеца. Цијело помрачење мјесеца биће 9. марта и почеће у 11 сати и 12 минута прије подне. Исто тако биће цијело помрачење мјесеца 2. септембра и почеће у 11 сати и 52 минута прије подне. Дјелимично помрачење сунца биће 24. марта и почеће у 4 сата и 54 минута послје подне. Други пут биће 18. августа и почеће у 9 сати и 2 минута у вече. Треће биће 17. септембра и почеће у 3 сата и 55 минута ујутру. Сва ова помрачења код нас се неће видјети.

Наше сунце

Сестри са Јадрана

Нешто нам се ваља, ваља иза бријега;
Јужни вјетар дува — није груди снијега.
Није тварка мала, јер се земља тресе;
Није авет тамна, јер свак радује се.
То је наше сунце, наше сунце мило,
Које нам се дуго и предуго крило.
То је наше сунце! Иде, да се роди,
Да од црног мрака земљу ослободи;
Да огрије руке смрзнуте одавно:
Да уједно скупи наше племе славно;
Да утјеши оне што се плачом гуше;
Да просвјети свјетом хришћанске душе;
Да утврди нама народност и слогу;
Да подигне олтар словенскоме Богу.

Брат испод Ловћена

Из народа

† Сава Митров Лековић

Пишу нам из Вира:

У данима када се подиже пушка за освету Косова, те давне жеље Србинове, престало је 2. децембра прошле године да куца срце једнога челик јунака Сава Митрова Лековића у 78. години своје дубоке старости, који није нигда жалио излагати свој живот опасностима за остваравање опште српске заветне мисли.

Покојни Сава знамените 1862. године, када је Турчин у великој својој озлобљености спрам Црне Горе окренуо силну војску да је покори, затекао се у Цариграду, гдје га је пука сиромаштина била одвела, те је одмах на глас да је Турчин окренуо силну војску на Црну Гору дошао, са својом браћом, те се нашао у редове војске а у чети, коју су сачињавали сви његови нахијашци, који су тога пута дошли из Цариграда ради одбране своје драге домовине. У свима бојевима, који су се те године развили, узео је пок. Сава видио учешће, а у боју на Савању, кад се барјактар његове чете ранио, изнијевши барјактара из борбене линије, поврати се те узме барјак, којег се достојан у том боју показао. Од тада био је барјактар у свима бојевима у Загачу и Ђешанској нахији, у којима се такође достојан барјака показао, а у боју на Облуну толико је истакао јунаштво, да је то пало у очи главном заповједнику војске, блаженопочившем Великом Војводи Мирку, те се у томе боју покојни Сава и ранио.

У потоњим бојевима Црне Горе са турском пок. Сава затекао се онег у Цариграду, те је похитао, да се што прије јави отачаству у помоћи. Овога пута кренуо је из Цариграда са неким Зеком Понтом из Заљева, Србином мухамеданске вјере, који му је у путу говорио, да се похвалио цару да ће доћи на Вир Црмнички и посећи војводу Ђуровића, али покојни Сава из обзира што му се дала могућност да из Цариграда може доћи на одбрану своје домовине није хтио ништа учинити, већ му је рекао: „Захвалио си се цару да ћеш доћи на Вир Црмнички и војводу Ђуровића посећи, али му се нијеси захвалио да ћеш бити поданик Господарев“. У свима бојевима се пок. Сава показао као и прије неустранив и у боју на Лонцу, гдје је на непријатељској страни био и Зеко Понта, сјетно се ричи које су у путу измјенили, те му је у најкешћем тренутку викнуо, како то и народна шесма каже:

„Ал' повика Лековићу Сава
„Зеки Понту из села Заљева:
„Зеки Понто срамотате било
„Како си се цару захвалио
„У Стамболу граду бијеломе
„Да ћеш поћи црмничкоме Виру
„И посећи Ђуровић Војводу,
„Ма нијеси добро погодио
„Стани Зеко, срамота те било
„Јер те ћера Лековићу Сава“.

За јунаштво, које је покојни Сава показивао, одликован је орденима за храброст, које су красиле његове јуначке прси, а из обзира на такво челик јунаштво и услуга које је учинио Господару и Отачаству, Његово Величанство наш узвишени Краљ Господар поред тих ордена даривао му је и имање у планини „Петтиће“ звано „Данилов до“.

Покојник је међу својим племенцима уживао врло лијепо глас као јунак и поштен човјек, а након себе није оставио ни мушког ни женског порода до лијепе успомене и пјесму:

НА ГРОБУ

Сава Митрова Лековића

Знадем, смрти, да је тебе
Подложна ти душа свака,
Знадем и то тужна да си
Ал' свакоме подједнака.

И пред твојом силом јаком
Нико виши, мањи, није
Нит' ко може имат' моћи
Да с' од тебе куд сакрије.

Па кад право такво имам
На све шта је у свјет живо,
Откуд може мојој души
Да је на те ишта криво?

Ал' јест криво што ти сада
Лековића узме Сава,
Баш у зори српске среће
Стога што те презирава.

Јер када је преша била
Да се за род крваца лије,
За те, смрти, он мараше
Колико да те било није.

Па што тако нагло стиже
Над таквијем убојником,
Изгледаш ми да си стога,
Да си већим осветником.

Па због тога што га узме
У 'во доба криво ми је,
Јербо сједи то не виђе
Како зора сада сије.

Како Србин сложено сада
Османлију туче, бије,
Како злотвор гледа сада
Српство силно као прије.

Ти га смрти из нас узме
Ал' од њега неуведог
Поставиће српска вила
На гробу му једно перо.

То ће перо истакнути,
Да се знаде, ради знака:
Да у гробу леже кости
Једног српског зор јунака

Е, па, смрти, каквијем си
Осветником плему била,
Кад му не да да погибна
Са цвијећем српска вила!
Ст. Бурашковић

Умјетност и књижевност

Далмагинско-босанска турнеја осјечког позоришта. Како нам из Осјека пише, осјечко позориште стоји сада у преговорима са неким далмагинским градовима за гостовање. Осим Дубровника, позориште намерава посетити још Сплет и Шибеник, гдје би приредило неколико бираних оперних и оперетних представа. Након обављене турнеје кроз далмагинске градове, позориште ће извршити једну подужу сезону у Сарајеву, а за ову, сарајевско градско поглаварство већ је позирало новчану припомоћ, а то ће исто учинити и земаљска влада, која ће потпомоћи ово гостовање одре-

ђеном субвенцијом. Преко Сарајева позориште иде у Нови Сад, да тамо приреди неколико представа, док ће оно из Новог Сада за то вријеме гостовати у Осјеку. Ово би у кратко био основани план овогодишњег гостовања осјечког позоришта, по којему се најбоље може видјети, како је овоме позоришту много стало до тога да свој успешни рад протегне на сва оваћа мјеста Хрватске, Славоније, Босне-Херцеговине и Далмације. Ради гостовања у Дубровнику, у колико дознајемо преговори нијесу још коначно довршени. Саопштавајући ово лист „Дубровник“ вели: „Управа нашега позоришта јавила је оном осјечком, да ће за извршене 24 вечери опере, оперете дати 7000 К. припомоћи, а жели ли осјечко позориште извршити сезону у Дубровнику са талијанским оркестром, да ће се онда повисити свота припомоћи. Већ од почетка, ми смо се заинтересовали и заузели за ово гостовање, јер нам, како већ прије рекосмо, свако питање наше народне ствари особито на срцу лежи и увијек смо приправни, да за овакова питања што више порадимо и допринесемо. У овом питању, ми смо изразили наше мишљење, које је сугласно са цијелим грађанством, а то нам је најбоље признање за наш рад, настојање и занимање око гостовања осјечког позоришта у Дубровнику“.

Као што је познато, на челу осјечког позоришта налази се наш пријатељ г. Михаило Марковић, који је и нашем свијету с те стране одлично познат.

П. Добриновић у Сарајеву. „Српска Ријеч“ објављује, да се долазак Пере Добриновића сваког дана очекује у Сарајеву, гдје ће ступити у српско дилетанско позоришно друштво. То нас мало чуди. Када је ту скоро Добриновић као члан српског народног позоришта у Н. Саду пошао у пензију, опростио се са позоришном публиком путем јавности. Рекао је да се повлачи због болести, па није заборавио чак да означи и колико пензије добија. Међутим сад хоће да се појави у Сарајеву. Изгледа или да је заборавио шта је раније јављао или мисли да је публика то заборавила.

Из логора наше војске

— Изјава о хвалисавом лажном јунашству —

Мурићани, 9. јануара

Случајно ми дође до руку 52. број „Српског Родољуба“ од 28. децембра 1912., који излази у Ист Чикаго у Америци, — у коме је између осталог написан чланак под насловом: „Ђуро Шпадијер, школски надзорник на бојном пољу“. — Није ме изненадило толико хвалисави тон тога и других чланака, који, како изгледа, излазе из пера самог гос. Шпадијера, колико вијест да је тај господин рањен на бојном пољу.

Кад сам то прочитао, нијесам могао а да ради тачног обавештења читалачке публике не кажем: да није истина да је г. Шпадијер рањен у садашњем рату, већ је истина да је кренуо с нациом четом на борбену линију, на коју није стајао ни 2—3 дана, него се од своје воље, не пријавивши се ниједном од својих претпостављених, и прије него ли је и боја гледао, повратио, и да не речем како друкче, кући, гдје се и данас, не излазећи из ње, налази.

Ето, дакле, колико је истине у поменутом и другим чланцима који о страшној „ратоборности“ г. Шпадијера говоре.

Ратник.

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА
ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући
дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске православне цркве, назме: одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја (воке цветови), целиваћа на лиму, икона на платну и на арцији и т. д. Израђујем барјаке, заставе за певачка друштва, од наједноставнијих до наскупоцених, везене са златом и свилом. Призната радионица као најсавршенија, икономста, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налазе се у сопственој кући а сваку наруџбину извршувем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани ценовник шаљем на захтјев бадава.

Адреса за наруџбине:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidék)
Europe Hongrie бр. 29. пил. 16,30